

Narativi o iskustvima povezanim s klađenjem i igrama na sreću

Marsenić, Paula

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:936305>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI

Paula Marsenić

**NARATIVI O ISKUSTVIMA POVEZANIM S
KLADENJEM I IGRAMA NA SREĆU**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

PAULA MARSENIĆ

**NARATIVI O ISKUSTVIMA POVEZANIM S
KLAĐENJEM I IGRAMA NA SREĆU**

ZAVRŠNI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Marija Brajdić Vuković

Zagreb, 2019.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	4
1. UVOD	6
2. TEORIJSKE PRETPOSTAVKE RADA	7
2.1. Kockanje - definicija pojma	7
2.1.1. Kladenje	8
2.1.2. Igre na sreću	8
2.2. Kockanje među mladima u Hrvatskoj	9
3. PREDMET ISTRAŽIVANJA	9
4. SVRHA I CILJEVI ISTRAŽIVANJA	10
5. ISTRAŽIVAČKA PITANJA	10
5.1. Opća istraživačka pitanja	10
5.2. Specifična istraživačka pitanja	10
6. OPERACIONALNE DEFINICIJE	10
7. METODA I UZORAK.....	11
8. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	12
8.1. Početak kockanja	13
8.2. Kockarske navike	15
8.3. Iskustva s dobitcima i gubitcima novaca na kocki	17
8.4. Utjecaj kocke na privatni život	18
8.5. Prestanak kockanja	20
8.6. Stavovi o kockanju	21
9. ZAKLJUČAK	23
10. POPIS LITERATURE	24

SAŽETAK

Temeljni je cilj ovog završnog rada opisati i razumjeti životno-povijesne priče mladih o njihovim iskustvima povezanim s klađenjem i igrama na sreću. Specifičan je cilj opisati i razumjeti motive početaka i obrata tijekom njihove „igračke karijere“. U okviru izrade ovog završnog rada, provedeno je kvalitativno istraživanje. Sudjelovanje u ovom istraživanju bilo je dobrovoljno i anonimno, a provedeno je na uzorku od šestero mladih u dobi od 20 do 30 godina. Za ostvarenje postavljenih ciljeva, korišten je polu-strukturirani intervju, a svi intervjui su transkribirani radi analize podataka.

Kako bi se iskustva sudionika mogla međusobno usporediti, izolirano je šest kategorija u području o iskustvu mladih s klađenjem i igrama na sreću (početak kockanja, kockarske navike, iskustva s najvećim dobitcima i gubitcima novaca na kocki, utjecaj kocke na privatni život, prestanak kockanja, te stavovi o kockanju).

Rezultati istraživanja pokazali su da je većina sudionika počela s kockarskim aktivnostima prije osamnaeste godine, te da je motiv za prvi odlazak u kladionicu ili kasino bila zabava, odnosno druženje s prijateljima. U prosjeku posjećuju kladionice ili kasina svaki drugi dan. Svi sudionici osjetili su na svojoj koži velike dobitke od par desetaka tisuća kuna, ali i velike gubitke. Većina sudionika rekla je kako nikada nije imala ozbiljnije probleme niti s bližnjima niti s dugovanjima zbog kocke. Niti jedan od sudionika nije mogao sa sigurnošću reći da će u budućnosti u potpunosti prestati sa svojim kockarskim aktivnostima, ali se samo jedan od sudionika nazvao ovisnikom. Većina je rekla kako je svjesna da je kocka veliki problem među mladima, ali i općenito u Hrvatskoj.

Ključne riječi: mladi, iskustva s klađenjem, iskustva s igranjem igara na sreću

ABSTRACT

The aim of this paper is to describe and understand youth life stories about their experiences linked to betting and lottery games. The specific goal is to describe and understand the motives of starting and the turning points during their "playing career". Qualitative research was conducted as a part of preparation for this paper. Participation in this research was voluntary and anonymous, it was conducted on a sample of 6 young people, ages from 20 to 30.

To complete the set goal, semi-structured interview was used and all the interviews were transcribed to analyse the data.

In order to compare the experiences of the participants, six categories were isolated in the area about the experience of youth with betting and lottery games (the start of gambling, gambling habits, experiences with the biggest gains and loses of money gambling, the effect of gambling on their private lives, stopping the gambling and opinions about gambling).

The results of the research showed that most participants started gambling before they turned 18 and their motive for going to the betting shop or casino for the first time was fun, apropos hanging out with friends. On average, they visit the betting shops or casinos every other day. All of the participants experienced big gains of about ten thousand kunas, but also big losses. Most of the participants said that they never had any serious issues with their loved ones nor with gambling debts. None of the participants couldn't say for sure that they will quit gambling for good in the future, but only one of the participants called himself an addict. Most of the participants said that they are aware of gambling being a big problem among the youth, but also generally in Croatia.

Key words: youth, experiences with gambling, experiences with lottery games

1. UVOD

Kockanje ili kocka zajednički je naziv za sve hazardne igre (igre na sreću) koje uključuju ulaganje novca, uz rizik i nadu u očekivanje pozitivnog ishoda (tj. da će igrač dobiti ono što je uložio ili više od toga) (Koić, 2009.). Adolescencija je razvojno razdoblje povećanog rizika za uključivanje u različita rizična ponašanja mladih pa tako i samog kockanja. Dob u kojoj se najviše kocka je adolescencija i mlada zrela životna dob, odnosno dob koja se proteže od kasnih tinejdžerskih do kraja dvadesetih godina (Torre, 2017.). Kockanje je danas za mnoge adolescente čest i društveno prihvatljiv oblik zabave bez obzira igraju li nestrateske igre koje se isključivo oslanjaju na sreću (lutrijske igre, loto, *bingo* i sl.) ili one kod kojih određene vještine povećavaju izgleda za pobjedu i osvajanje (sportsko klađenje) (Bilić, 2012). Mladi ne kockaju samo radi užitka i zabave, nego da bi kroz kockanje potvrdili status odraslosti (Torre, 2017.). Osim toga, današnja generacija mladih odrasta u društvu koje se u posljednja dva desetljeća pod utjecajem informatizacije i razvoja tehnologija značajno promijenilo. To se odrazilo na ponudu, ali i modalitete kockanja na tržištu igara na sreću koje je postalo sve raznovrsnije, a same aktivnosti kockanja dostupnije.

Budući da mladi s kockanjem počinju u sve ranijoj dobi, te da je ono sve više rasprostranjeno među mladima, ovo kvalitativno istraživanje za cilj ima opisati i razumjeti motive početaka i obrata tijekom „kockarske karijere“ šestero mladih sudionika koji imaju višegodišnje iskustvo u aktivnom bavljenju klađenjem, odnosno igranju igara na sreću.

U prvom dijelu rada definiran je i objašnjen pojam kockanja, te su spomenuta i dva specifična oblika kockanja - klađenje i igre na sreću. Također, posebno je stavljen naglasak na zastupljenost kockanja među mladima u Hrvatskoj. U drugom djelu rada obrazloženi su predmet, svrha i ciljevi istraživanja, navedena su opća i specifična istraživačka pitanja i operacionalne definicije, te je objašnjena metoda istraživanja i uzorak koji je sudjelovao u istom. U trećem dijelu rada, iskustvo mladih povezano s klađenjem i igranjem igara na sreću podijeljeno je u šest kategorija (početak kockanja, kockarske navike, iskustva s dobitcima i gubitcima novaca na kocki, utjecaj kocke na privatni život, prestanak kockanja, stavovi o kockanju) kako bi pojedinačne narative bilo lakše analizirati i međusobno usporediti.

2. TEORIJSKE PRETPOSTAVKE RADA

2.1. Kockanje - definicija pojma

„Kratkoročno se kockanjem može i dobiti. Ali što se dulje igra, to se više gubi. Igre na sreću na duge staze, kao svojevrsna patologija nade, donese nesreću.“ (Torre, R.)

Kockanje postoji otkako postoji ljudsko društvo. Ono je gotovo pa univerzalna aktivnost kojom su se ljudi bavili tijekom cjelokupne povijesti u različitim kulturama i u potpuno odvojenim društvenim skupinama. (Kozjak, 2016.) Kockanje je, na neki način, urođena karakteristika svakog čovjeka. Ljudi svakodnevno kockaju, a da toga nisu ni svjesni. Svako „*Hoćeš se kladiti?*“ oblik je „bezazlenog“, svakodnevnog kockanja, koje, doduše, ne uključuje odlazak u kladionicu ili u kasino, ali preteča je onoga što nazivamo „ozbiljnim kockanjem“.

Kada definiramo kockanje, nužno je u definiciju uključiti četiri osnovna pojma - dakle, kockaru je potreban *ulog* (koji se najčešće izražava u novcu), s kojim će, uz određeni *rizik*, vjerujući da ima *sreće*, doći do određenog *dobitka*.

Tako Collins (2002.) definira kockanje kao aktivnost u kojoj (1) dvije ili više strana riskiraju neku vrijednost (putem uloga), (2) nadaju se pritom da će osvojiti nešto veću vrijednost (nagradu) i (3) dobitak i gubitak ovisi o ishodu događaja koji nisu poznati sudionicima u vrijeme oklade (prema Kozjak, 2016.). Slično kockanje opisuje i Rose (1986.) koji svaku aktivnost u kojoj osoba plaća neku vrijednost koja se naziva ulog, ishod barem djelomično određuje sreća, a dobitak je nešto vrijedno (prema Kozjak, 2016.), smatra kockanjem.

Kockanje koje se može smatrati devijantnim ponašanjem naziva se *patološko* i *problematično kockanje*, dok se rekreativno (ili društveno) kockanje obično smatra neproblematičnim. Patološko kockanje je ustrajno i neprilagođeno kockarsko ponašanje koje unosi razdor u osobna, obiteljska ili poslovna nastojanja. Pod problematičnim kockanjem podrazumijeva se način kockanja koji okupira najveći dio slobodnog vremena osobe, uz nekontrolirani ulog, nemogućnost limitiranja dobitka ili gubitka, te kompulzivnu želju za povratom izbuljenog uloga (Kozjak, 2016.).

U današnje doba, sve veća dostupnost “igara na sreću“, uključujući *Internet*, masovnost i prihvaćanje kockanja kao legalnog obrta, dovela je do učestalijeg pojavljivanja i patološkog kockanja.

Postoji ogroman broj kockarskih igara, no za potrebe ovog istraživanja, kockanje podrazumijeva *klađenje*, te *igranje igara na sreću*.

2.1.1. Klađenje

Klađenje je igra u kojoj sudionici pogađaju ishode različitih događaja predloženih od priređivača klađenja, a okolnost koja odlučuje o dobitku ili gubitku ne smije biti nikome unaprijed poznata i mora biti takve naravi da na nju ne mogu utjecati ni priređivač ni igrač, a iznos dobitka ovisi o visini uloga po kombinaciji i o tečaju pojedinog događaja (Kozjak, 2016.). Dobitak ili gubitak također ovise i o sposobnosti pojedinog igrača da prognozira događaje na temelju već postojećih statistika, vlastitog iskustva i vještine, no presudan je faktor ipak sreća, odnosno slučajnost.

Postoji nekoliko vrsta klađenja, a to su: sportsko klađenje, loto klađenje, klađenje na utrke konja i pasa, te klađenje na različite događaje po ponudi priređivača.

Klađenje se najčešće odvija u kladionici, a u posljednje vrijeme vrlo je popularno postalo internetsko klađenje koje se odvija putem mobilnih aplikacija pojedinih kladionica. Ta nova vrsta klađenja omogućila je lakše i brže klađenje koje korisnicima omogućuje uplatu listića bez da su se praktički pomaknuli iz kreveta. Osim toga, danas priređivači (kladionice) igračima omogućuju da se klade na sve i svašta.

2.1.2. Igre na sreću

Igre na sreću vrsta je igre u kojoj rezultat nije unaprijed poznat i pretežito ovisi o slučaju i sreći, a manje o razumu i spretnosti. Cilj je dobitak, a igrački je ulog cijena za sudjelovanje u igri. Klađenje također spada pod igre na sreću, no klađenje, osobito sportsko, podrazumijeva igračevu prognozu (ne nužno samo sreću) ishoda nekog događaja, dok su igre na sreću uglavnom virtualne igre „na slijepo“.

Postoji više vrsta igara na sreću, a neke su: lutrija, tombola, *bingo*, loto, igre na aparatima, *rulet*, *baccart*, *Blackjack*, poker, bridž itd.

Igre na sreću najčešće se igraju u kasinima (poker, *Blackjack*, *rulet*, igre na aparatima), ali i u kladionicama (igre na aparatima, loto), *online*/na *Internetu* (više-manje sve igre na sreću moguće je igrati *online*), u lutriji (loto, *bingo*, grebalice/srećkice).

2.2. Kockanje među mladima u Hrvatskoj

„Mladi kockaju više nego stariji, brže počinju problemski kockati i brže razvijaju ovisnost o kockanju nego osobe koje počinju kockati u odrasloj dobi.“ (Torre, R.)

U ovom kvalitativnom istraživanju uzorak su mladi koji se klade ili igraju igre na sreću u dobi od 20 do 30 godine, no činjenica je kako mladi, u sve većem broju, s kockarskim aktivnostima počinju već u adolescenciji, odnosno u srednjoj, ali i u osnovnoj školi, ovisno o prilikama. Prema Torre-u (2017.), muška mladež s klađenjem obično počinje oko 16. godine, a potom kockanja postaju sve češća, da bi vrh učestalosti dosegla u razdoblju između 19. i 22. godine. Problemsko kockanje i ovisnost o kockanju najčešći su u dobnoj skupini od 18 do 29 godina. Što se ranije počne kockati, veća je vjerojatno razvoja kockarske ovisnosti.

Mladi kockaju iz zabave i užitka, ali i kako bi kockanjem potvrdili svoj status odraslosti (Torre, 2017.). Osim toga, mladima su danas kladionice i kasina dostupni gotovo na svakom koraku, a imaju i mogućnost *online* pristupa različitim igricama što im uvelike olakšava kockanje. Ono što je problem u Hrvatskoj jest nedovoljna ili nikakva provjera godišta mlade osobe koja je došla u kladionicu ili kasino, iako postoji zakonski obvezujuća mjera koja zabranjuje kockanje maloljetnicima. Djelatnike priređivača na sreću trebalo bi putem kraćih, redovitih, edukativnih seminara osposobiti i poučiti tehnikama nekonfliktnog odbijanja uključivanja malodobnih osoba u bilo koji segment igre na sreću (Torre, 2017.).

3. PREDMET ISTRAŽIVANJA

Ovo istraživanje bavi se pričama o iskustvu mladih, u dobi od 20 do 30 godina, s klađenjem i igrama na sreću. U fokusu istraživanja jest iskustvo početaka i obrata tijekom "igračke karijere". U tu svrhu provedeno je kvalitativno narativno istraživanje na uzorku od šest mladih osoba metodom polu-strukturiranog intervjua.

4. SVRHA I CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Svrha ove analize narativa jest da opiše i razumije životno-povijesne priče mladih o njihovim iskustvima povezanim s klađenjem i igrama na sreću. Problem kojim se ovo istraživanje bavi jest koja su iskustva u pozadini njihove „igračke karijere“ koju definiramo kao višegodišnje aktivno klađenje, odnosno igranje igara na sreću, te razumijevanje motiva početaka i obrata tijekom njihove „igračke karijere“. Znanstveni je cilj deskripcija životno-povijesnih priča mladih kroz njihova iskustva i značenja koja pridaju iskustvima s kockanjem.

5. ISTRAŽIVAČKA PITANJA

5.1. Opća istraživačka pitanja

- a. Kakva su iskustva mladih u Hrvatskoj s klađenjem i igrama na sreću?
- b. Postoje li sličnosti među pričama o iskustvima mladih s klađenjem i igrama na sreću?

5.2. Specifična istraživačka pitanja

- a. Kakvo značenje mladi pridaju klađenju/igramama na sreću?
- b. Kakvo značenje mladi pridaju vlastitom iskustvu s klađenjem/s igrama na sreću?
- c. Kako mladi opisuju svoje iskustvo s klađenjem/s igrama na sreću? (pozitivno/negativno)
- d. Koji/kakvi su obrasci (načini) klađenja i igranja igara na sreću?
- e. Koji/kakvi su načini igre općenito?

6. OPERACIONALNE DEFINICIJE

a. Iskustva povezana s klađenjem definiramo kao vlastiti doživljaj ili percepciju samoga sebe u odnosu na klađenje, a odnosi se na načine i učestalost klađenja, kontrolu uloga, dobitka/gubitka.

b. Iskustva povezana s igrama na sreću definiramo kao vlastiti doživljaj ili percepciju samoga sebe u odnosu na igranje igara na sreću, s obzirom na vrstu igre na sreću, ulog i dobitak/gubitak, učestalost igranja tih igara, samokontrolu u igri itd.

c. Priče o iskustvu odnose se na prepričavanje događaja iz osobnog života sudionika koji su povezani s klađenjem i igrama na sreću, a prepričavanje se odvija kronološki, a provela ga je istraživačica postavljajući pitanja i potpitanja sudioniku kroz polu-strukturirani intervju.

d. Mladi su u ovom istraživanju mladići i djevojke u dobi od 20 do 30 godina, koji žive u Republici Hrvatskoj, bez obzira na spol, dob, mjesto rođenja, odnosno mjesto trenutnog stanovanja.

7. METODA I UZORAK

Ovo istraživanje napravljeno je iz očišta koje nazivamo analiza narativa. Analiza narativa je polazište kvalitativnih istraživanja u kojem je fokus istraživanja usmjeren na jedan ili više proživljenih događaja pojedinca, prikupljanje podataka kroz njihove ispričane priče, prikazivanje njihovog proživljenog iskustva, te kronološkog povezivanja značenja koji oni pridaju tim iskustvima. Analiza narativa prikazuje individualnu interpretaciju proživljenog životno-povijesnog iskustva nekog fenomena koji je predmet istraživanja. U kontekstu ovog istraživanja prikupili su se podaci o iskustvima mladih povezanih s klađenjem i igranjem igara na sreću, kako bi se opisali motivi i iskustva u pozadini njihove „igračke karijere“.

U svrhu prikupljanja podataka istraživanja provedeni su narativni biografski polu-strukturirani intervjui s mladima u dobi od 20 do 30 godina, a koji imaju višegodišnje aktivno iskustvo povezano s klađenjem ili igranjem igara na sreću. U svrhu provođenja polu-strukturiranih intervjua, koristio se „*neprobabilistički prigodni uzorak*“ što znači da je istraživačica, iz osobnog kruga poznanika, odabrala one sudionike koji imaju višegodišnjeg iskustva s klađenjem i igranjem igara na sreću, koje ona, na temelju vlastitog iskustva, smatra idealnim za ovo istraživanje. Istraživanje je provedeno na šest sudionika, od kojih je petero mladića, te jedna djevojka. Dob sudionika kreće se od 21 do 27 godine, a prosječna dob je 24 godine. Što se tiče obrazovanja i zaposlenja, dvoje sudionika ima srednju stručnu spremu te su zaposleni, dvoje sudionika je trenutno na fakultetu i u isto vrijeme rade, a dvoje ih je završilo fakultet, s time da je jedan sudionik u radnom odnosu, dok drugi aktivno traži posao. Što se tiče mjesta stanovanja,

četvero sudionika rođeno je i cijeli život živi u Zagrebu, jedan sudionik nije rođen u Zagrebu, ali živi u njemu cijeli život, a jedan sudionik se dolaskom na fakultet preselio u Zagreb.

Prije samog intervjua sudionicima je dan obrazac u obliku „Informiranog pristanka“ u kojem je kratko opisana svrha, ciljevi i uzorak na kojem se provodi istraživanje te proces istraživanja, mogući rizici i dobici, pravo na odbijanje i odustajanje, povjerljivost te kome se mogu obratiti za dodatna pitanja. Na samom kraju informiranog pristanka nalazi se rečenica koju sudionici izgovaraju te tako čine usmenu autorizaciju sudjelovanja u istraživanju. Informirani pristanak potpisan je u jednom primjerku koji pripada sudioniku. Usmena autorizacija kao i intervjui snimani su diktafonom. Nakon informiranog pristanka slijedio je intervjui u kojem su sudionicima postavljena pitanja prema protokolu intervjua. Pitanja su otvorenog tipa i formirana su na način da se svakog sudionika dobiju individualni životno-povijesni prikaz iskustva s klađenjem i igranjem igara na sreću. Snimljeni intervjui su transkribirani u svrhu analize podataka.

8. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Nakon transkripcije pojedinačnih priča svakog sudionika, bilo je potrebno usporediti svih šest narativa međusobno, kako bi se uočile sličnosti i razlike među njihovim iskustvima s klađenjem i igranjem igara na sreću. Osim međusobne usporedbe, potrebno je bilo opisati i razumjeti značenja koja sudionici pridaju vlastitom iskustvu s klađenjem i igranjem igara na sreću, ali i kakav je njihov stav prema kockanju općenito. Također, bitno je bilo saznati motive početaka i obrata tokom njihove „kockarske karijere“.

Prema pitanjima iz protokola, radi lakše interpretacije iskustava sudionika, dobiveni podatci podijeljeni su u šest kategorija:

- 1. Početak kockanja** gdje je od posebne važnosti bilo saznati koliko *godina* su sudionici imali kada su prvi puta počeli s „kockarskim aktivnostima“, koji je bio *motiv prvog odlaska* u kladionicu ili kasino, te kako je taj prvi odlazak izgledao.
- 2. Kockarske navike** gdje su sudionici opisali *motive* i *učestalost* odlaska u kladionicu ili kasino, te *preferencije* među kockarskim igrama.
- 3. Iskustva s dobitcima i gubitcima novaca na kocki** gdje je poseban naglasak stavljen na to kako su se sudionici *osjećali* u trenutku velikog dobitka ili gubitka novaca, na

značenje koje pridaju dobivenom, odnosno izgubljenom novcu, te na što su taj novac *potrošili*.

4. **Utjecaj kocke na privatni život** gdje su sudionici upitani o iskustvima i problemima s financijama, odnosno *dugovanjima* uzrokovanih kockom, te eventualnim problemima s *bližnjima*, također zbog kocke.
5. **Prestanak kockanja** gdje su se sudionici dotakli razdoblja *pauze* u svojoj kockarskoj karijeri, te su komentirali mogućnost potpunog *prestanaka* s kockarskim aktivnostima u budućnosti.
6. **Stavovi o kockanju** gdje su sudionici upitani o tome kakve stavove imaju prema vlastitim kockarskim aktivnostima, koji su „*tip*“ *kockara*, te smatraju li se *ovisnicima*, ali i kakvi su njihovi stavovi prema kockanju među mladima ili u Hrvatskoj općenito.

8.1. Početak kockanja

Do 14. godine mladi ne kockaju uopće ili rijetko, i to u društvu roditelja i kontekstu obiteljskih rituala. S kladenjem muška mladež obično počinje oko 16. godine, a potom kockanja postaju sve češća, da bi zapravo ta vršnjačka grupna kockanja vrhunac učestalosti dosegla u razdoblju između 19. i 22. godine života (Torre, 2017.).

Prosječna dob u kojoj su sudionici ovog istraživanja počeli s kockanjem i kockarskim aktivnostima jest šesnaest i pol godina, a od kada su počeli pa do sada, u prosjeku kockaju šest i pol godina. Dvoje sudionika počelo je kockati u osnovnoj školi, troje ih je imalo manje od dvadeset godina, a tek jedan od sudionika je imao više od dvadeset kada je prvi puta počeo s kockanjem.

- S0011: „*Pa od devete godine, ne baš svaki dan al recimo od trinaeste godine je to počelo biti baš intenzivno...*“
- S0033: „*Ja sam počela kockat sa.... nekih 22 godine. Znači evo sad već jedno četiri godine, ajmo reć...*“
- S0066: „*Pa dosta rano, možda s četrnaest, da, ono, tad sam krenuo, prvi ono listići...*“

Na pitanje „**Kako su počeli s kockanjem?**“, petero ih je odgovorilo da je u pitanju bila uplata listića, odnosno kladionica, dok je jedan sudionik odgovorio da je s kockanjem počeo

u kasinu, iako je i prije toga uplatio poneki listić. Četvero od šestero nije imalo osamnaest godina kada su uplatili prvi listić i počeli s kladjenjem, iako na vratima svake kladionice piše da nije dozvoljen ulaz mlađima od osamnaest. Snalazili su se tako da, ili im je rodbina uplaćivala listiće „*Da, kad sam molio ujaka da mi ode uplatit listić...*“ (S0011), ili su zamolili nekog tko se u tom trenutku našao ispred kladionice da im ode uplatiti „*(...) prvi ono listići, dadneš, ne da ti radnica uplatiti, pa onda nađeš nekog u putu...*“ (S0066). Unatoč zakonski obvezujućoj mjeri koja zabranjuje kockanje i kladjenje malodobnoj mladeži, mladima je kockanje i dalje dostupno (Torre, 2017.).

Kada su bili upitani da se prisjete i da opišu svoj **prvi ozbiljniji odlazak u kladionicu ili u kasino**, većina ih se nije mogla sjetiti kako je izgledala njihova prva uplata listića - uglavnom se radilo o nekakvom sportskom kladjenju, no ono čega su se jasnije sjećali bio je prvi odlazak u kasino. Svi sudionici svoje prvo iskustvo s igrama na sreću dijele s prijateljima. **Motivi** za prvi odlazak u kasino bili su različiti, no najčešće se ipak radilo o tome da su bili u takvom društvu koje ih je potaknulo na kockarske aktivnosti, većinom iz zabave i druženja. Torre (2017.) kaže kako je kockanje nerijetko normativni uvjet pripadanja pojedinim mladenačkim vršnjačkim skupinama, te da je ono način socijalizacije mladih, osobito muške mladeži.

- S0011: „*Prvi dolazak u kasino - srednja škola, prvi razred srednje škole (...) i ja s jednim prijateljem...*“
- S0022: „*Pa moj prvi odlazak u kasino je bio sa najboljim prijateljem, za rođendan...*“
- S0033: „*(...) jednostavno smo nas dvoje, troje išli ubacit u- te, ummm, šta je bilo?, neki Sizzling i ono, svako deset kuna, vrti, kao dijelimo dobitak na tri dijela 'ko dobije...*“
- S0044: „*Uplatio sam na račun... i onda sam s računa uplatio neki nogomet, ne znam, ne sjećam se koji nogomet...*“
- S0055: „*Pa sad, točno se ne sjećam kako je to izgledalo (...) To mi je takav neki krug-krug prijatelja bio...*“
- S0066: „*Sjećam se- sjećam se jednog listića na početku, ne znam jel bio prvi il je, ono, bio među prvih pedeset, nemam pojma, negdje skroz na početku...*“

Zanimljivo je da je većina sudionika, njih petero od šestero, taj prvi put nešto i dobila bez obzira radi li se o kladionici ili kasinu „*(...) i ubacio sam prvi put u životu 10 kuna i na nekom malo čipu od 50 lipa me pogodio kao najveći zgoditak 5-5 sedmica što je 500 kuna bilo.*“ (S0011), i to uz minimalan ulog „*Dobio sam 600 kuna, a uložio sam 200 koje sam također dobio...*“ (S0022). Svi sudionici su se u roku od, najviše dva do tri dana, vratili

ponovo „Pa s obzirom da smo tamo svaki dan pili kavu, mislim da je to išlo dan za danom, malo po malo i...“ (S0033), odnosno počeli su s ozbiljnijim kockanjem. Za neke je taj prvi dobitak bila čista sreća „Ne, ma ne... ja ti kažem, nema šanse, to je nemoguće, sreća, čista sreća...“ (S0044), dok drugi smatraju da je dobitak prvi put, na neki način, kao nepisano pravilo „Prvi put se uvijek dobije, znaš kako to ide... zato te i privuče... to je klasična formula.“ (S0033)

8.2. Kockarske navike

Kockanje se doima privlačnim jer uvećava doživljaje snažnih uzbuđenja uz istodobnu mogućnost izazova lake zarade novca, koji preko noći ostvaruje sve mladenačke sanjarije. Mladež ne kocka samo radi užitka, nego i da kroz kockanje potvrdi status odraslosti (Torre, 2017.).

Motivi odlaska u kladionicu ili u kasino razlikuju se kod sudionika, ali oni ovise i o situaciji u kojoj se sudionik nalazio. Motiv za odlazak u kladionicu je najčešće činjenica da svi sudionici vole i prate sport bez obzira na kladenje „(...) sport k'o sport obožavam, nogomet pogotovo i volim onako, nekad, nevezano za kocku...“ (S0055), no uplatom listića, praćenje bilo kojeg turnira, natjecanja ili utakmice, automatski postaje zanimljivije i napetije „(...) sad kad bi ušao u kafić i sad da se igra neka bitna utakmica nama - Dinamo ili finale Lige prvaka, mislim da onako, pa preko 50 posto kafića odigra nešto, tek toliko da bi ti pojačalo taj osjećaj...“ (S0055)

Odlazak u kasino, kod većine je sudionika ipak motiviran čistom dosadom, odnosno većina ih u kasina odlazi zbog zabave „(...) znači nekad čak nije ni do novaca, nego ono dvadeset minuta si odigraš... ono, da zadovoljiš tu potrebu neku, iz zabave nekako, da.“ (S0044), dok je samo jedan sudionik rekao kako odlazak u kasino nije samo zabava, već stil života „(...) to bi trebala bit zabava, znaš... a ne stil života kao kod mene...“ (S0011) Činjenica da kasina rade gotovo tokom cijele noći, ona su za neke sudionike zapravo vrsta noćnog izlaska i zabave „... ovo mi je u nekom momentu zanimljivije, interesantnije pa se zato tak i odvijalo često... da je tamo bio nastavak izlaska.“ (S0033) Također, većina ih je barem jednom posjetila kasino u nekakvom većem društvu „Pa za naturalnu sam bio sa sedam frendova iz srednje... u kasinu, odnosno automat klubu.“ (S0044) ili u pijanom stanju „Uvijek kad bi otišla u kasino bi bilo nakon par pića.“ (S0033), ili su i u kasinu pili „Dodeš trijezan kockat, kockaš, kockaš, kockaš, nemaš kaj radit, onda „daj mi nešto da popijem“ - napiješ se u kasinu.“ (S0011) Osim toga, ono što ih

privlači je i ugodan interijer „Vidiš te sve prekrasne aparate, zujalice, to sve svijetli, to je sveee fenomenalan osjećaj, unutra miriši, rade zgodne cure, jednostavno te tjera da ubaciš nešto, da budeš tamo, da budeš dio toga...“ (S0011), ali i osjećaj dobitka, odnosno adrenalin koji ih obuzme u takvim situacijama „Bude, nekako imaš tu- taj neki adrenalin, kao imaš to nešto, ono glee, sad ja mogu nešto napraviti, sad ja mogu nešto dobit...“ (S0055)

Niti jedan sudionik nije rekao da je primaran motiv odlaska u kladionicu ili kasino čista zarada, a dvoje od njih šestero je reklo da ponekad ode u kasino iz potrebe za novcem kako bi si mogli priuštiti nešto „Pa niš... evo da odem nešto pojest brzinski il da imam za cugu... ono, neki motiv- motiv neki mali dobitak, ne sad neke bijesne novce u tisućama... 100, 150 kuna...“ (S0044) No, svi sudionici ipak su se složili da je lijep osjećaj dobiti novce za koje se nisu nimalo morali potruditi „To mi je samo ono, mogući način zarade... sa malo uloga, sa nekim ne prevelikim ulozima...“ (S0066)

Učestalost uplaćivanja listića ili odlaska u kasino kod većine sudionika uglavnom je u kontinuitetu, ili je barem bila kada su bili najaktivniji u svojoj „kockarskoj karijeri“. Četvero od šestero sudionika posjećivalo je ili posjećuje kladionice ili kasina prosječno više puta tjedno „Pa išao sam svaki drugi treći dan, da...“ (S0055), jedan sudionik rekao je da je to u pravilu svaki dan „Jednom dnevno, da... to je to.“ (S0044), dok se jedan sudionik nije izrazio oko učestalosti, budući da kod njega nema pravila što se toga tiče.

Kockarske igre koje su najviše zastupljene među mladima su klađenje, na prvom mjestu, zatim jednokratne srećke (strugalice i sl.), loto, te kartaške igre za novac (Kozjak, 2016.). Kada su sudionici ovog istraživanja upitani **što im je draže - uplatiti listić ili otići u kasino**, njih četvero reklo je kako im nije bitno što igraju, te da to ovisi o situaciji i o tome koliko u tom trenutku imaju novaca. Dvoje od tih četvero sudionika reklo je da igre na sreću igraju više ljeti, budući da su tada kladionice slabije s ponudama „Ljeti recimo kad su te pauze malo 'ko šta kocka, em nema tih nekih parova, završe ta glavna natjecanja, turniri se završe, svi su na odmoru, tako da ne toliko ljeti (...) ljeti kad nemaš šta igrati na kladionici, onda odeš u kasino... pa nekako to nadomjestit.“ (S0055) Samo jedan sudionik rekao je kako mu je igra na aparatima draža od kladionice „zato jer se dešava ispred mene (...) kao ja imam nekakav utjecaj, ajmo reć na to, iii- instantni je dobitak, il jesam il nisam, a ne tu čekati hoće ovi odigrati u ponoć...“ (S0022), te se samo jedan sudionik izrazio kako preferira kladionice više nego kasino „Pa iskreno... uplatiti listić i pratiti nogomet...“ (S0044)

Osim klasičnih kladionica i kasina, sudionici su spomenuli **internetsko, odnosno online kladenje i kockanje** kao brži, lakši i praktičniji način od odlaska u kladionicu ili kasino.

- S0055: „Pa zapravo sličan princip - dođeš u kladionicu, uplatiš novce na svoj račun, imaš svoj račun, um- za taj račun ti trebaju tvoji- tvoji podaci i sve ostalo bitno k'o da, ne znam, radiš Facebook ili nešto slično, imaš svoj račun, imaš um- ovoga odeš u kladionicu, uplatiš te novce i dođeš doma i di već hoćeš i igraš...“
- S0066: „Nije , nego lagano uplatim sa kartice, igram, ne moram mrdnut nigdje, kad dobijem, isplati mi na karticu nazad, i to je to...“

8.3. Iskustva s dobitcima i gubitcima novaca na kocki

Što se tiče **najvećih dobitaka** novaca dobivenih na kocki, svih šestero sudionika rado se prisjetilo tog odlaska u kladionicu ili kasino. Dvoje od šestero sudionika, najveći dobitak u „svojim kockarskim karijerama“ dobili su na kladionici, dok četvero sudionika pamti svoj najveći dobitak igrajući neku od igara na sreću. Kod četvero sudionika, taj se dobitak kretao od 10 do par desetaka tisuća kuna, dok je kod dvoje taj iznos bio manji od 5 tisuća kuna.

- S0011: „(...) došao sam do nekih, ajmo reć, jedanaest tisuća kuna, i stavio sam jedanaest tisuća kuna za taj veći neki iznos, i dobio sam taj veći iznos..“
- S0022: „Pa ne znam sad točno, ali oko deset tisuća kuna plus minus...“
- S0033: „vrtili smo na deset kuna, i dobila sam u otvorima pet kugli, to je u tom momentu bilo sedamnaest tisuća kuna... plus još šta sam dobila u igrama, sve zajedno mi je taj dobitak, u toj jednoj igri bio dvadeset dvije...“
- S0044: „Najviše što sam dobio to je isto... isto sa pedeset kuna uloga, tisuću šesto kuna. U nekih 45 minuta...“
- S0055: „Veći dobitak koji je bio... je već krenulo malo opasnije po 5, 10, 15, 20 kuna okretaj, umm, tu sam bio digao trinaest i pol tisuća kuna...“
- S0066: „...a bila velika kvota, ne znam ja sam tad dobio na 500 kuna, nek je tri i po tisuće... tri i po tisuće kuna, da...“

Kada su upitani na što su **dobiveni novac potrošili**, petero sudionika, dio ili većinu iznosa vratilo je natrag u kladionicu ili kasino „Pa ne, šezdeset posto smo vratili, a četrdeset posto smo... ne znam, mi ovak potrošili kroz dane... trinaest, četrnaest tisuća kuna smo vratili...“

(S0033), dok su dio novaca potrošili na izlazak, zabavu i na osobna zadovoljstva „... kad sam kupovao mobitel, oko tisuću šesto kuna kladionica je bila, i kad sam kupovao bajk možda dvije tisuće...“ (S0066), a jedan je sudionik rekao kako ga je taj najveći dobitak zadovoljio te da od tada nije više kockao „taj- taj iznos me malo, na trenutak, maknuo od toga jer sam bio zadovoljen, znači ta potreba za tim novcem, za tim lakim novcem je bila zadovoljena.“ (S0011)

Što se pak **najvećih gubitaka tiče**, dvoje sudionika reklo je kako je u jednom danu izgubilo više od 10 tisuća kuna „(...) ajmo reći, cifra od osamnaest tisuća kuna... i to je bilo ono, par puta se znalo dogoditi...“ (S0011), jedan sudionik spomenuo je da je toliko otprilike izgubio u mjesec dana „bilo je, a prokockao sam... po deset tisuća kuna isto tako u nekih mjesec dana...“ (S0022), dvoje sudionika izgubilo je manje od 5 tisuća kuna, dok se jedan sudionik nije izrazio oko svog najvećeg gubitka novaca. Svi izgubljeni novci, izgubljeni su u kasinu.

Za razliku od **osjećaja** sreće kod dobitka novaca, gotovo svi sudionici rekli su kako ih je taj gubitak oneraspoložio „Užasno loše- užasno loše, ne taj dan samo nego narednih par dana sam se osjećao užasno, užasno zbilja.“ (S0055), te da se to odrazilo i na druge segmente njihovih života, osobito na odnose s bližnjima „Dolaziš doma, mama te pita „kak si sine, jel sve oke?“, ti joj odgovaraš bahato - „daj, ono, ne moraš me, daj, pusti me na miru...“ (S0011).

8.4. Utjecaj kocke na privatni život

Na pitanje „*Smatrate li da je kocka negativno utjecala na Vas i na Vaš život u bilo kojem smislu?*“, troje sudionika reklo je kako se znalo događati da ih je gubitak na kocki toliko oneraspoložio i razljutio da se to na neke, najčešće ne ozbiljnije, načine odrazilo na ljude oko njih „... ali naravno da kad izgubiš novce, da si lud i ak ti netko dođe krivo...pukneš, i tako to...“ (S0022), bilo da se radilo o odnosu s roditeljima, prijateljima „Doveo sam se par puta di sam ja sad posuđivao novce pa bi se nakon toga doveo u svađu u prijateljima i sl.“ (S0055), partnerom/icom, kolegama na radnom mjestu, školi „Izbacili su me par puta jer sam sastavljao listić na satu...“ (S0066) ili fakultetu.

Samo je jedan sudionik rekao kako je zbog kocke imao problema na fakultetu i na poslu, da je često znao imati i ozbiljnijih problema sa svojim bližnjima, te da je u jednom razdoblju svoje kockarske karijere u potpunosti izgubio empatiju prema ljudima do kojih mu je stalo.

- S0011: „*Hoću ti reć da je ta ljubav prema kockanju postala toliko jaka da- da sam bio u stanju prokockat, a i jesam, stanarinu, dio za faks, za knjige, za ovo za ono.*“

Dvoje sudionika reklo je kako se nikada nisu doveli u situaciju da bi zbog kocke imali problema i sa kime zbog toga što su njihove kockarske aktivnosti uvijek bile određene samokontrolom.

- S0033: „*Pa gle, sa dečkom iskreno ne, zato što je on to, samim time što je išao sa mnom, i što smo išli zajedno, ajmo reći, podržavao. Obitelj nije sad u to nešto upućena da bi ona meni- da bi oni meni mogli prigovarati ili predbacivat, a prijatelji isto... evo s njima kad sam išla na kave i to, isto tako povremeno kockaju tako da bi bilo licemjerno da mi oni predbacuju, jel...*“

Što se tiče ozbiljnijih financijskih problema, odnosno iskustava s **dugovima i posuđivanjem novaca za kocku**, dvoje sudionika priznalo je kako su se tokom svoje kockarske karijere doveli u situaciju da su bili prisiljeni posuditi novac zbog velikih gubitaka na kocki. Ono oko čega su se složili jest da je „*biti dužan najgori osjećaj na svijetu*“, te da je prvo ozbiljno zaduživanje zapravo znak da kocka kojom se bave više nikako nije razonoda nego da postaje problem.

- S0011: „*Kad si kockar ,ti uništiš cijelu svoju rodbinu, dovedeš ih u dugove, raspade braka, pucaju ti sve moguće veze, ništa ti više nije sveto, jednostavno toliko- toliko, toliko loš svijet da...*“
- S0055: „*... imao sam- imao sam jako puno dugova i uspio sam riješit sve to i bilo me dosta strah tih dugova i ono, jednostavno ne možeš mirno spavat jer, eto, dužan si nekome...*“

Ostali sudionici rekli su da nikada nisu imali problema takvog tipa zbog kocke, ali da su znali posuditi nekada do stotinjak kuna od prijatelja s kojim kockaju kako bi sami imali za kocku „*eventualno igramo u kladionici, nestane mi para, onda rekнем: „aj mi samo daj, ne znam, 10 maraka pa kad naiđemo ispred zgrade, samo ću ti spustit,*““ (S0066) ili da su posuđivali novce koje su znali da će vratiti u roku od par dana „*pa bila sam u par navrata od prijatelja posudila umm... 2000 kuna i to, ali nije bilo nikakvog problema i to jer bi kroz dva, tri dana to vratila*“ (S0033).

8.5. Prestanak kockanja

S godinama se smanjuje krug vršnjaka koji problemski kockaju i koji toleriraju kompulzivno kockanje u svojoj nazočnosti. Kockati se prestaje kada kad se potreba za kockanjem doslovce izživjela. Ovisnost o kockanju kod muškaraca redovito je već razvijena u ranim dvadesetim godinama njihova života, ali sve dok mladi muškarci po zaposlenju ne zasnuju obitelj, odnosno dok ih, osim radnim, ne pritisnu i obiteljske obveze, njihovo dokoličarenje uz kockanje nije socijalno vidljivo ni alarmantno (Torre, 2017.).

Kada su sudionici upitani o tome jesu li tokom svoje kockarske karijere do sada imali ikakvu veću **pauzu od kockanja**, dvoje je reklo kako ta pauza trenutno traje i to već nekoliko mjeseci.

- S0011: „*Pa, ajmo reć, nekih par mjeseci. (...) Pa ja ću se truditi da se to ne dogodi više nikad, ali mislim da obaveze koje mi slijede u životu, i neki odgovorniji život, će me navesti da ne idem na takva mjesta.*“
- S0055: „*Preselio sam se sa ženom u drugi grad, imam malo dijete, velika obaveza, puno obaveza, i nemam- nemam, stvarno nemam vremena uopće za ić i-i-i tek mi je, evo, nakon dva mjeseca što sam se, ajmo reć, odvojio od te kladionice, od ovog kvarta, od tog svog društva, sam nekako shvatio, ono, „e tebi je stvarno dobro sad“, znaš ono, ne kockaš toliko...“*

Jedan sudionik rekao je kako je nedavno imao pauzu od kladionice od dva mjeseca, no kladionicu je zamijenio *bingom* pa to ni ne smatra pauzom.

- S0066: „*Pa sad trenutno dva mjeseca pauza, sve su lige pauzirale bile, ove glavne su završile, ove najjače...“*

Ostalo troje sudionika, u jednom periodu svoje kockarske karijere imalo je pauzu koja je najkraće trajala tjedan dana, a najduže pola godine, a razlozi su bili ili pretjerivanje s kockom „*Posložio sam si u glavi da neću jer je došlo do tog momenta da je stvarno bilo kritično, i rek'o neću više i nisam.*“ (S0022), ili zbog privatnih obaveza ili zbog zasićenja kockom „*Pa u jednom periodu sam se više zasitila i tih kasina, zapravo u momentu kad sam spoznala da mi je isto jel dobitak ili gubitak, da ono, nemam nekakvih emocija prema tome hoću dobiti il ću izgubiti.*“ (S0033)

Na pitanje „*Mislite li da ćete ikada prestati kockati?*“, niti jedan sudionik nije odgovorio kako je u potpunosti moguće da više nikada neće uplatiti listić ili ubaciti novce u aparat.

Jedan od sudionika rekao je kako se nada da će zauvijek prestati s time jer mu je, od kako se odmaknuo od tog kockarskog svijeta, ljepše u životu, ali i trenutno da ima druge prioritete i obveze. No, zbog svoje prošlosti, ne može reći sa sigurnošću da se više nikada neće baviti time.

- S0011: „Možda bi, možda ne, znači to je sad igra bez granica, znači ovo je trenutno moja borba u glavi dal ću ja izdržat to il neću, ja se nadam da ću izdržat... (...) ja se nadam, da je to tako i zapravo razlog- rezultat toga je da sam puno sretniji...“

Troje sudionika reklo je da bi mogli vrlo lako prestati, no da misle da se to neće dogoditi, te da će im s vremena na vrijeme doći ili da odu u kasino ili da uplate listić, čisto iz zabave ili ljubavi prema određenom sportu.

- S0022: „*Pa moguće je, apsolutno samo si moram to zacrtat u glavi... ali... ne znam, mislim da će uvijek biti momenat kad ćemo otić u kasino, ne dić novce, nego ovako iz zabave, malo se poigrat i to je to...*“
- S0033: „*... ne znam hoću ikad prestat baš skroz trajno sa tenisom i kladionicom jer ja, apsolutno svaki turnir tenisa pratim... (...) to jako volim, i normalno, puno mi je uzbudljivije gledat, pratiti, ukoliko to i odigram, logično...*“
- S0055: „*... za Ligu prvaka uvijek ću odvojiti pedeset, sto kuna, za taj jedan listić...*“

Dvoje sudionika reklo je kako ne vide da će u budućnosti ikada prestati sa svojim kockarskim aktivnostima, ali i da uopće nemaju želju za prestankom budući da zbog kocke nikada nisu imali nikakvih problema, da su umjereni u kockarskim aktivnostima, odnosno da znaju svoje granice.

8.6. Stavovi o kockanju

Svih šestero sudionika smatra se kockarima, od toga samo jedan smatra sebe tipičnim primjerom **kockara - ovisnika** koji je zbog kocke imao ozbiljnih problema, dok petero njih smatra da su umjeren tip kockara koji bez problema može kontrolirati svoju želju za kockom.

- S0011: „*i ni to mi nije pomoglo jer sam ja bio taj u društvu koji je znao navući, nekom reć „daj idemo, daj ovo, daj ovo“. I onda skužiš da si onaj tipičan primjer iz udžbenika, koji ljude nagovara...(...) Ja sam takav tip kockara, nisam se nikad mogao kontrolirat da ostavim 20 kuna sutra za kiflu.*“

- S0033: „*A mislim ne znam, ja bi rekla da sam tip, ako to uopće možeš tako nazvat, koji ima neki svoj limit i granice...*“
- S0055: „*Ja sam neka sredina. Ne mogu reć da sam sad kockarčina, da sam ne znam šta, imao sam neke svoje trenutke, svoje neke ispade di sam probao onako previše testirat sebe i testirat aparat...*“
- S0066: „*Pa tip kockara koji ne vidi ništa loše u kladionici, znači nisam ovisan o njoj, al ne vidim razlog šta bi prestao jer nije da sam u neke probleme upadao zbog nje.*“

Također, samo je jedan sudionik priznao kako je imao problema iz kojih nije mogao izaći sam i zbog kojih je zatražio vanjsku pomoć.

- S0011: „*Jako puno sam se molio za to, jako puno ljudi sam uključio u to da me maknu od toga, da mi pomognu, da me ne vode u kasina sa sobom. (...) Priznao sam jako puno priča svećenicima, i mogu ti reć da mi je jako puno pomoglo i preporučam svima...*“

Četvero sudionika na pitanje „**Što općenito mislite o kocki?**“, odgovorilo je da je kocka za njih neki način razonode i zabave, te da, dok god su umjereni, ne vide nikakav problem u svemu tome.

- S0033: „*To je po mom mišljenju jako zanimljiv umm- način zabave koji u momentu ukoliko nemaš mjeru može definitivno preć okvire zabave, stvoriti koje kakve probleme i vezano uz-i vezano i uz obitelj i to...*“

Dvoje sudionika reklo je kako je „kocka zlo kojeg se treba kloniti“, a spomenuli su i kako sve više mladih sve ranije počinje s kockarskim aktivnostima. Smatraju da hrvatski narod ima problema s kockanjem, da su posebno osjetljive skupine mladi i hrvatski branitelji, a da država i zakonodavstvo ne čine dovoljno po tom pitanju. Također, usporedili su Hrvatsku sa susjednom zemljom u kojoj su kladionice i kocka već neko vrijeme ozbiljan problem.

- S0011: „*I to više nije da kockaju samo klinci u periodu- razdoblju, od tipa 18 do 30 godina, nego to vidiš ljude, žene, od 50, 40 godina, i zapitaš se „Bože moj, di ovo sve ide?“ (...) Ne smiju biti 200 metara pored škole... Znači ja bih stavio da ne smiju bit 700 tisuća kilometara blizu (...) bolje da je pored škole jer bi te onda bilo sram uć pa neće te profesor gledat „šta ovaj mali ide kockat?“... ovak 200 metara je taman negdje - zavučeno, znaš di ti možeš otić, fino se opustit, uplatit tiket, odigrat kasino ili bilo šta...*“

- S0055: „Kad vidiš da, evo baš sam danas gledao Vlada RH te tjera da plaćaš račune i dolje ono generalni sponzor Hrvatska lutrija... (...) Iz razloga jer mi- mi smo relativno nova država, mi smo država puna branitelja, umm, branitelji sami po sebi su najveći kockari i mislim da je kocka glavni razlog raspadanja takvih obitelji...“
- S0066: „A to ti je dole zanat, znači tu imaš, oko moje srednje škole si imala pet kladionica u krugu sto metara. (...) Prošle godine je 12 milijardi maraka u kladionici ovdje ostalo, to je oko 50 milijardi, 45 milijardi kuna su ostale u kladionici...“

9. ZAKLJUČAK

Analizom pojedinačnih narativa sudionika te njihovom međusobnom usporedbom, može se zaključiti da s klađenjem mladež, osobito muška, obično počinje oko 16. godine (Torre, 2017.) budući da je prosječna dob prvog odlaska u kladionicu ili kasino sudionika ovog istraživanja 16 i pol godina. Većina sudionika svoju „igračku karijeru“ započela je sportskim klađenjem, a svi sudionici prvo iskustvo kockanja dijele sa svojim vršnjacima. Motiv prvog odlaska u kladionicu ili kasino najčešće je radoznalost ili zabava. Ono što su sudionici spomenuli kao nepisano pravilo jest dobitak prvi puta, što je i razlog ponovnog odlaska u kladionicu ili kasino, te nastavak kockanja.

Preferencije između kladionice i kasina različite su, no sudionici se slažu kako je u prosjeku veće novce moguće dobiti igranjem igara na sreću, no baš zbog toga aparate smatraju „većim zlom“ od uplate listića. Većina sudionika kocka više puta tjedno, a motivi odlaska u kladionicu ili kasino su uglavnom želja za nekim dobitkom, odnosno zaradom, dosada, druženje s prijateljima, nastavak noćnog izlaska, želja za osjećajem adrenalina koji se javlja u trenutku dobitka, privlačan izgled kasina, praćenje sporta itd.

Svi sudionici tokom svoje kockarske karijere su barem jednom doživjeli osjećaj velikog dobitka, najčešće igrajući igre na sreću, a radilo se o dobitcima od čak nekoliko desetaka tisuća kuna. Ono što je interesantno jest da su svi sudionici dio velikog dobitka ostavili kako bi imali za ulog idući put. Također, većina sudionika ima iskustva i s velikim gubitcima novaca, što je za neke značilo pauzu od kockanja, dok je većina nastavila s kockanjem baš iz razloga kako bi izgubljeni iznos vratili.

Sudionici se slažu kako je kocka sigurno utjecala na njihov život, no većina je rekla kako se nikada nije dovela u ozbiljnije probleme s bližnjima zbog kocke, te da nisu imali iskustva s financijskim problemima i dugovanjima. Samo jedan od sudionika, priznao je da je zbog kocke izgubio empatiju prema bližnjima, a dvoje njih spomenulo je da se u jednom periodu svoje kockarske karijere imali i ozbiljne probleme s dugovima.

Većina sudionika u nekom periodu igračke karijere imala je kraću pauzu od kockanja, najčešće zbog obaveza, zasićenja kockom ili osjećaja pretjerivanja, no pauze nisu trajale dulje od pola godine. Dvoje sudionika trenutno ne kocka, no niti jedan sudionik nije se izjasnio oko mogućnosti za potpuni prestanak kockanja u budućnosti. Dvoje od njih smatra da nema razloga za prestanak budući da su umjereni u kockanju, te poznaju svoje granice.

Svi sudionici sami sebe mogli bi nazvati kockarima, no smatraju da su onaj tip kockara koji posjeduje samokontrolu i koji se nikada neće dovesti u probleme zbog kocke. Samo jedan sudionik priznao je da je bio ovisan o kocki, te da je zbog toga morao potražiti pomoć. Većina u kocki ne vidi ništa loše sve dok je to vrsta zabave i razonode, a ne stil života. Ono oko čega se gotovo svi slažu jest da je kockanje problem u Hrvatskoj, među mladima, ali i među odraslima, smatraju da su zakoni vezani uz kockanje ne funkcioniraju u praksi, te su svjesni da su mladima kladionice i kasina i više nego dostupni.

10. POPIS LITERATURE

Bilić, V. (16. Siječanj 2012.). Životni ciljevi adolescenata sklonih kockanju. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, str. 77-93.

Koić, E. (2009.). *Problematično i patološko kockanje*. Virovitica: Zavod za javno zdravstvo "Sveti Rok" Virovitičko-podravske županije.

Kozjak, B. (2016.). *Kockanje: Od dokolice do socijalne patologije*. Zagreb: TIM press.

Torre, R. (2017.). *Kockanje - kako protiv ovisnosti*. Zagreb: Profil Knjiga.